

FÅGLAR I JÄMTLAND-HÄRJEDALEN

ÅRGÅNG 30 4/2010

ÅRSRAPPORTER 2010:

ÅNNSJÖNS FÅGELSTATION

PROJEKT JAKTFALK
PROJEKT KUNGSÖRN

Ånnsjödagen 2010 i bilder

COLLAGE: HANNA ERIKSSON. FOTON: HANNA ERIKSSON,
ULLA FALKDALEN OCH PETER CARLSSON.

Tack alla ni som medverkade!

Fåglar i Jämtland-Härjedalen (FIJH)

ges ut av Jämtlands läns Ornitologiska Förening. Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

REDAKTION: Erik Grönlund
ecoexergy@gmail.com

Johan Råghall
johan.raghall@naturskyddsforeningen.se

ISSN: 0282-4760

TRYCK: Daus Tryckeri, Östersund

Jämtlands läns Ornitologiska Förening (JORF)

är en regional förening till Sveriges Ornitologiska Förening som verkar för fågelskydd, fågelforskning samt fågelskådning i Jämtlands län.

MEDLEMSAVGIFT (betalas till plusgiro 860309-4):

Vuxen 150 kr
Ungdom 60 kr
Familje- eller stödmedlem 50kr (ej tidskrift)

ADRESS: c/o Jonas Westling
Midgårdsgatan 3e
831 45 Östersund

TELEFON: 063-10 43 61

E-POST: jonasditte@gmail.com. För frågor gällande föreningen, kontakta info@jorf.se

HEMSIDA: www.jorf.se

Föreningen Ännsjöns Fågelstation (FAF)

äger och driver en forskningsstation för fågelforskning och miljöövervakning i Jämtlandsfjällen i samarbete med JORF.

MEDLEMSAVGIFT (betalas till plusgiro 854551-9):

Privatperson 150 kr
Organisation 500 kr

ADRESS: Handöl 563
830 15 Duved
(OBS! Endast juni-augusti)

TELEFON: 0647-722 10

E-POST: info@annsjon.org

HEMSIDA: www.annsjon.org

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF)

är riksföreningen för fågelskydd, fågelforskning och fågelskådande. Föreningen ger ut publikationerna Vår Fågelvård, Ornis Svecica, Fågelvännen och Fågelåret.

HEMSIDA: www.sofnet.org

SAMMANSTÄLLNING AV DETTA NUMMER: Johan Råghall

OMSLAG: **Framsida:** Gluttsnäppans göl i västra Jämtlandsfjällen. Foto: Jennie Wadman.

Baksida: Lövsångare i nätet. Foto: Jennie Wadman.
Jaktfalk. Foto: Lars Falkdalen Lindahl.
Kungsörn. Foto: Bengt Warensjö.
Blåmes blir ringmärkt. Foto: Jennie Wadman.

INNEHÅLL: Ännsjödagen 2010 i bilder **2** • Hur många tretåiga hackspettar häckar runt Ännsjön? **3** • Sammanfattning av verksamheten 2010 **4** • Byggandet av informationslokalen **5** • Inventering och nätfångst av dubbelbeckasin 2010 **6** • Saknad granne och fågelvän, Resebrev från Argentina **10** • Life to ad(d)mire vid Ännsjön **11** • Ringmärkningssåsongen 2010 **12** • Återfynd från ringmärkningen **14** • Så går det till att inventera kvadratrutor **18** • Kungsörn och jaktfalk i Härjedalen 2010 **19** • Kungsörn i Jämtlands län 2010 **20** • Bildandet av den nya föreningen Kungsörn Sverige **21** • Projekt Jaktfalk 2010 **22**

Hur många tretåiga hackspettar häckar runt Ännsjön?

Den mulna och lite kyliga majkvällen var perfekt för inventering av dubbelbeckasin. Knappt en vindpust skulle störa mig och min inventerarkompanjon när vi lyssnade efter det svaga men karaktäristiska spellätet. Märkligt nog kände vi inte till en enda spelplats på detta lovande lågfjäll sedan tidigare, men om det fanns några spelande hanar här ikväll så skulle våra chanser att upptäcka dem vara mycket goda.

Den planerade inventeringsrutten över Rundvalen inleddes strax bortom rastplatsen vid Sevedholm, precis efter att jag konstaterat att min vänstra stövel inte längre var vattentät. Alltid en jobbig upptäckt, men tyvärr inte mycket att göra förutom att försöka undvika alltför många steg i de kalla smältvattensamlingarna resten av natten! Min inventerarkompanjon och jag hade inga stora förhoppningar om att hitta becksiner redan här, precis nedanför ett mindre skogsparti på fjällslutningen, utan var inställda på att eventuella spelplatser skulle ligga längre västerut, i mer öppen terräng. För säkerhets skull stannade vi ändå till då och då för att lyssna, och plötsligt tyckte vi båda att ett misstänkt ljud hördes. Var det verkligen spelande dubbelbeckasiner, eller hade vi i vår starka fokusering på knäppande och bubblande ljud misstolkat porlet från en liten bäck? Det har hänt så många gånger förr! När vi gått något hundratals meter i riktning mot ljudet kunde vi glädjande konstatera att det faktiskt var det typiska dubbelbeckasinspelet vi hört, och en ny lek med fyra hanar kunde snart noteras!

Ovanstående episod från fåltsåsongen 2010 visar hur mycket av fågellivet runt Ännsjön som fortfarande är outforskat, trots hängivna insatser av fågelstationens alla ideella medarbetare. Detta gäller inte bara dubbelbeckasiner utan också de allra vanligaste arterna som vi följt i drygt tjugo års tid. Våra äldsta undersökningprogram, myrinventeringen och nätfångsten, är inriktade på långsiktig miljöövervakning och talar om för oss hur populationerna av vadare, sjöfåglar och många tättingar varierar mellan åren, men säger inte mycket om hur utbredda arterna är inom området.

Vore det inte spännande att veta populationernas totalstorlek, dvs. hur många individer av olika arter som faktiskt häckar inom vårt undersökningsområde? Vore det inte kul att veta hur högt upp på fjället man kan hitta lövsångare och bergfink, och hur långt ned mot skogsländan vi hittar blåhakar och ängs-
piplärkor? Om en generation kanske allt ser annorlunda ut, om fåglarna följer vegetationen upp mot högre höjder i takt med att klimatet blir varmare.

Lyckligtvis har fågelstationen en plan för att kunna svara på dessa frågor, och det är att inventera kvadratrutor! Läs mer om kvadratruteinventeringen i detta nummer och hjälp mig sedan att svara på frågan hur många tretåiga hackspettar som häckar runt Ännsjön!

**Väl mött i Handöl sommaren 2011,
Peter Carlsson**

Lycka är att finna en dubbelbeckasinlek!

FOTO: JOHAN RÅGHALL

Summary in English

During the last two decades the Lake Ännsjön Bird Observatory has monitored the variation over time for some sixty species breeding in the Ännsjön area. Still, however, there are many question marks to straighten out. For instance, what is the total population size of all breeding species in the area, and what is the geographical distribution for each species within our study area?

These questions can be answered by our Square Census programme, in which system-

atically selected and representatively distributed 1-by-1 km squares are censused once. Many squares are located in areas not previously visited by birders, and it will be very exciting to find out just how many Three-toed Woodpeckers, Siberian Jays and birds of other species that are actually breeding around Lake Ännsjön.

Completion of this programme will be our main task for the next few years to come, and all interested birders are invited to join the challenge!

Sammanfattning av verksamheten 2010

JOHAN RÅGHALL

Informationslokalen

Bygget av informationslokalen invid fågelstationen i Handöl fortskred med ett antal arbetshelger både vår och höst. En del invändig målning mm. utfördes av personalen under sommaren. Vårt arbete börjar nu skapa synliga och användbara ytor. Väggar och tak är klara invändigt, och med golvet hann vi en bra bit på väg. Många andra moment i byggandet, stora som små, har också genomförts under året och bidragit till en mer konkret känsla av en användbar lokal.

Ånnsjödagen

Den 5 juni genomfördes årets Ånnsjödag i strålande väder. På programmet stod förmiddagsskådning kring Ånnsjön med guider utplacerade i torn och gömslen följt av öppet hus med Hanna Erikssons hembakta fika och Jörgen Anderssons sedvanliga men alltid förnyade tipsrunda vid fågelstationen i Handöl. En god middag serverades på Handöls Vårdshus, varvid gästerna fick lyssna till föredrag och se bilder. Peter Carlsson berättade om dubbelbeckasinprojektet medan Ulla Falkdalen visade bilder och pratade om fåglar och fågelskådning vid Ånnsjön. Gästerna fick höra om Ånnsjöprojektet som genomfördes på 1980-talet samt om bakgrunden till fågelstationen och de fågelskådaranläggningar som idag finns runt sjön. Senare på kvällen guidade Peter ett knappt 30-tal personer till den vackert belägna dubbelbeckasinleken på Högåsen.

Projekt Dubbelbeckasin

Årets dubbelbeckasinproejkt, som startade redan 20 maj, blev en succé och resulterade bland annat i två nyfunna lekar samt tre återfunna ljus-loggrar från förra årets märkning som skedde i samarbete med Lunds Universitet. Dessutom visade det sig att alla tre ljus-loggrarna hade fungerat väl och innehöll unik information om fåglarnas flyttvägar till tropiska Afrika.

Hälften av de kända lekarna i området kunde inventeras, och antalet spelande beckasiner tycks vara stabilt. I Storlienfjällen omöjliggjorde snöläget inventering av de fem lekar vi känner till där. De två nyfunna lekarna hittades på Rundvalen söder om Storvallen respektive i Stråtens västra sluttning i norra Handölsdalen.

Nätfångst bedrevs under fyra nätter och resulterade i 34 märkta dubbelbeckasiner. Tio hanar försågs dessutom med nya ljus-loggrar. På grund av personalbrist skedde ingen märkning med radiosändare för senare pejling.

Fjällruttsinventering

Alla utom en av fågelstationens fjällrutter i Ånnsjö- och Storlienfjällen inventerades av ringmärkningspersonalen i början av juli. Rutterna på Stekenjokk inventerades dock inte.

Myrinventering

Samtliga myrar inom programmet inventerades i mitten av juni av en handfull inventerare. Det var 22:a året i rad som inventeringen genomfördes.

Ringmärkning

Bemanningen under juli-augusti var bättre än den varit de senaste åren och därmed fick vi större kontinuitet i den standardiserade ringmärkningen som sker dels i Handöl och dels i deltat vid Enans utlopp i Ånnsjön. Antalet ringmärkta fåglar blev trots detta ganska lågt, 1 227 st. Detta kan till stor del bero på det kyliga vädret i juni. Bevisligen misslyckades många tättingar med häckningen eller fick färre ungar än vanligt. Det visar vårt holkprojekt.

Övrig verksamhet

Ulla Falkdalen höll ett liknande föredrag som under Ånnsjödagen för 130 personer från norska Statens Naturoppsyn på kursgården i Ånn den 1 juni. Hon och Benny Paulsson guidade sedan samma grupp runt fågelleden i Ånn.

Den 2 augusti demonstrerade Lars Falkdalen Lindahl och Paul Stevenson ringmärkning i Handöl för intresserade deltagare från en fjäll-ekologikurs från Enaforsholms kursgård.

Byggandet av informationslokalen

HANS-GUNNAR NILSSON

Den blivande informationslokalen som byggs ihop med fågelstationsbyggnaden börjar alltmer likna en användbar och trevlig lokal, även om en hel del arbete ännu återstår. Föreningen Ånnsjöns Fågelstations egen byggeexpert berättar här om läget för projektet.

Vi börjar komma in i det skedet när vårt arbete skapar synliga och brukbara ytor. Vi har invändiga väggar och tak klara, och nu är snart även golvet på plats. I och med att golvet hamnar på en nivå som harmonierar med övriga ytor känns det lite annorlunda och mera "riktigt". Utvändigt börjar samma känsla infinna sig. Huset är utvändigt tätt och klart men omålat. Nu håller vi på att förbereda för att bygga entréplanet utomhus. Det kommer att ge lite samma känsla som att bygga golv inomhus.

Till våren gör vi klart golvet inomhus och loftet som ska bli invändigt över entrén. Samtidigt har vi en hel del utvändigt arbete med att grundlägga och bygga ramp längs väggen från parkeringen och skapa ett plan av trä och trall utanför dörren. Det är en hel del arbete som kräver hårt jobb och mycket kafferaster.

Vi ska även "trä ut" balkar genom väggen i hörnet ned mot myren. Balkarna som ska sticka ut ca en meter i kors ska bära trappan, vilken ska

Markarbete pågår! Johan gräver för den blivande stenläggningen till entrén på informationslokalen.

börja vid entrén och slingra sig runt hörnet över fönstren för att leda upp till taket. Där uppe ska vi ha en utsiktsplats med räcke runtom. Det ska både vara en utsiktsplats och skapa karaktär åt huset. Men nu är vi kanske inne i sommaren 2012...

Fokus under nästa års vårmånader fram till mid-sommaren kommer att ligga på utvändigt målning. Vid lämpligt väder lägger vi allt åt sidan och fokuserar stenhårt på detta. Vi får förbereda oss

med två långa stegar till så att vi kan jobba i flera lag.

Vi har även en hel del jobb med att röja upp allt "bra-att-ha-skräp" som ligger under huset. Det måste bort för att få plats med riktigt användbart "skräp".

Väl mött till våren,

Hans-Gunnar och Benckt

Under höstens arbetshelger började golvet i lokalen att byggas. Först lades golvplintar ut med stor precision och sedan var det dags att börja skruva fast själva trägolvet. Jennie Wadman, Hans-Gunnar Nilsson och Benckt Aspman jobbar hårt med både kropp och hjärna.

FOTON: ULLA FALKDALEN

Tre förväntansfulla beckasinforskare pulsar fram mot spelplatserna i Handölsdalen den 21 maj 2010.
Lots of snow on the way to the lek.

FOTO: RAYMOND KLAASSEN

Inventering och nätfångst av dubbelbeckasin 2010

PETER CARLSSON

Två nya spelplatser och hela tre återfunna ljus-loggrar utgjorde höjdpunkterna i årets dubbelbeckasinprojekt. Totalt ringmärktes 34 dubbelbeckasiner under fyra kvällars nätfångst, och hälften av de kända spelplatserna kunde inventeras. Aktiviteterna inleddes redan kvällen 20 maj, och stora delar av kalfjället var då fortfarande snötäckt. På grund av personalbrist skedde ingen märkning med radiosändare för senare pejling i årets projekt.

Mycket lyckat försök med ljus-loggrar

Våren 2009 försågs tio dubbelbeckasiner på Stråtöleken med så kallade *light-loggers* eller *geolocation tags* i samarbete med forskare från Lunds Universitet. Loggern är en liten elektronisk krets med en ljusmätare, en klocka och ett minne som noterar (loggar) tidpunkten för solens upp- och nedgång. Eftersom dessa tider varierar över jordens yta så kan man räkna ut var loggern har varit. Loggern kan inte kommunicera via radio eller satellit, så första utmaningen är att återfå kretsen. I praktiken måste vi alltså fånga samma fågel en gång till, ett år efter märkningen, vilket dock är lite lättare med arter som årligen samlas på speciella platser.

I mitten av maj i år återvände därför ett förväntansfullt forskarlag från Lund och begav sig ut på fjället med nät och käppar. Faktum var att den allra första beckasin som fastnade i nätet

bar på en ljuslogger, och under natten fångades ytterligare en fågel med logger! Ingen vågade dock ropa hej än, för nu väntade nästa utmaning. Skulle loggern vara hel, och skulle den innehålla användbara data? Väl hemma vid fågelstationen frampå morgontimmarna stod det dock klart att försöket lyckats fullt ut, och att vi nu hade absolut unika uppgifter om en detaljerad flyttningssväg tur och retur mellan Storuån och tropiska Afrika! Varken ringmärkning eller fåltobservationer har tidigare kunnat förklara vart våra skandinaviska dubbelbeckasiner flyttar. Tyvärr kan vi ännu inte berätta om alla detaljer i denna årsrapport eftersom vi arbetar för att publicera resultaten i en ansedd vetenskaplig tidskrift, och då får de inte vara publicerade tidigare på annat håll.

Några nätter senare återfanns en tredje logger, och 2-3 återfångade loggrar är ungefär vad vi

kan förvänta oss utifrån tidigare års återfyndsfrekvens av ringmärkta dubbelbeckasiner (se nedan). I samband med årets nätfångst sändes ytterligare tio loggrar ut i världen och vi återkommer till Stråtön i maj 2011 för att försöka återta några av dessa. Vi förväntar oss då att antingen bekräfta årets tre flyttningssvår, eller att få information om ytterligare flyttningssvår.

Två nya spelplatser

Endast en inventerare utöver undertecknad deltog påföljande vecka i inventering av kända spelplatser och lämpliga områden som kan hysa nya lekar, och ambitionsnivån fick därför anpassas nedåt. Trots detta lyckades vi hitta två nya spelplatser, en mindre nära Rundvalen och en större nära Stråten i norra Handölsdalen.

Stråtenleken var väntad efter de senaste årens radiopejling av beckasiner som märkts vid Stråtön. Både fåglar med sändare och tappade sändare har hittats i området 2-3 km norr om spelplatsen vid Stråtön, och området har en hel del lämplig biotop för spelplatser. Den nya leken hittades bara 1,7 km från Stråtön, vilket är något närmare än de ca 3 km som annars är ett vanligt avstånd mellan spelplatser. Litet avstånd mellan lekarna kan tolkas som att området är gynnsamt för arten. Leken hyste omkring tio spelande hanar, vilket är något över genomsnittet. Inventeringen fortsatte längre norrut längs Stråtens västsluttning, men biotopen övergick från att vara typisk för spelplatser (öppen, tuvig, fuktig mark) till att vara mer typisk för häckning (gles fuktig fjällbjörkskog). Vi väntar oss därför knappast fler spelplatser i detta område, men framtida radiopejling av honor kan säkert ge mer information om artens boplatssval.

Rundvalens sluttningar ned mot Blåhammarmyren inventerades 2001 utan att någon spelplats dokumenterades. Detta lågfjäll har dock stora partier, om än fragmenterade, med lämplig biotop och borde kunna hysa minst en spelplats. Även denna gång kunde vi lätt missa leken som pågick i en öppen glänta i ett litet skogsparti med fjällbjörkar. Vädret var dock gynnsamt utan störande vindbrus och vi kunde därför höra spellåten på ca 250 meters avstånd när vi var på väg att runda skogspartiet. Leken var förhållandevis liten med endast fyra hanar.

Någon ny spelplats kunde dock inte återfinnas på Åsmyrarna längs Söner-Rensjöns östra strand. Ett bo hittades där förra sommaren med hjälp av radiopejling, och eftersom biotopen såg mycket lämplig ut också för spelplatser och avståndet till närmaste kända spelplats

Thomas Alerstam och Raymond Klaassen vid fågelstationens köksbord klockan 03:43. Första ljus-loggen är uppkopplad mot datorn och innehållet analyseras.
Impatient wait at 3:43am for the result of the analysis of the first light-logger.

Åke Lindström fick äran att plocka loss den första fågeln med ljus-logger ur nätet vid Stråtön.
The very first recaptured light-logger bird.

FOTO: PETER CARLSSON

(Högåsen) är ca 4 km bedömdes sannolikheten som stor att det skulle finnas en spelplats på lokalen. Tyvärr är det inte alltid bedömningarna stämmer med verkligheten!

På de sedan tidigare kända spelplatserna som vi hann med att inventera räknade vi hanar i ungefär samma antal som tidigare år. Populationen tycks vara stabil, och skillnaderna mellan årens antas reflektera inventeringarnas varierande bedömningar snarare än verkliga populationsvariationer. Det var i allmänhet mycket snö kvar på kalvfjället, och detta omöjliggjorde inventering av spelplatserna nära Storlien under inventeringsveckan i slutet av maj.

Ringmärkning och återfynd

Utöver två nätter vid Stråtön bedrevs nätfångst och ringmärkning en natt vardera på Laptentjakke och den nya Stråtenleken. Ingen nätfångst genomfördes i år på Högåsen. Under dessa fyra fångstnätter ringmärktes sammanlagt 34 nya dubbelbeckasiner. Den andra natten vid Stråtön fångades endast en individ som inte var märkt sedan tidigare, vilket tyder på att vi lyckades fånga samtliga beckasiner på spelplatsen redan den första kvällen.

Sammanlagt fick vi sju kontroller från tidigare år, varav tre med ljus-logger. Sex av de sju var

märkta 2009, dvs. föregående år. Den sjunde kontrollen var en av logger-fåglarna som märktes vid Stråtön redan 2007, försågs med logger vid Stråtön 2009 och sedan återlämnade loggern på samma plats 2010. Denna dubbelbeckasin var i år inne på åtminstone sitt femte kalenderår. En kontroll gjordes på Laptentjakke av en individ som märktes vid Stråtön några nätter tidigare, vilket ytterligare bekräftar den rörlighet mellan närliggande spelplatser som vi dokumenterade förra året.

FOTO: ÅKE LINDSTRÖM

Hur stor är då chansen att återfånga en dubbelbeckasin som märktes året innan? Det är en fråga som är mycket relevant i samband med logger-försöken. Tabell 1 visar hur många becksiner som vi har ringmärkt varje år, och hur många av dessa som kontrollerats ett år senare. Före 2009 har vi märkt ganska få dubbelbecksiner varje år, vilket gör att återfyndsfrekvenserna är ganska osäkra. Det verkar dock som att vi kan vänta oss 1-2 kontroller om vi märker 7-10 becksiner. Av 24 märkta becksiner 2009 kontrollerade vi hela sex individer, så kanske kan vi höja uppskattningen till 2-3 kontroller på tio märkta fåglar. I logger-projektet har vi medvetet valt att i första hand förse gamla (3K+) hanar med loggar. Tanken är dels att hanarna är mer stationära på en viss lek, och dels att gamla fåglar redan har klarat av och fått erfarenhet av två flyttningar till vinterkvarteren. På så sätt hoppas vi öka sannolikheten att få tillbaka loggar. I detta vårt första försök fick vi alltså tillbaka tre av tio vilket stämmer bra med uppskattningen från vanlig ringmärkning. Det är

möjligt att en ökad fångstinsats (fler nätter och fler lekar) ökar återfyndsfrekvensen ytterligare.

Planer för sommaren 2011

Säsongen kommer att inledas i mitten-slutet av maj med nätfångst på flera spelplatser i Handölsdalen för att försöka återfå fler ljusloggrar. Nätfångsten ger också möjlighet att samla in mer biometri (vinglängd, vikt, mm), samt information om återfyndsfrekvens och rörlighet mellan spelplatser. Vi vill också märka ett större antal honor med radiosändare för att kunna kartlägga var de lägger sina bon, och var de rör sig innan äggläggningen. Alla kända spelplatser ska besökas vid minst ett tillfälle och antalet spelande hanar uppskattas. Vid god uppslutning av inventerare kan också nya områden genomsökas efter hittills okända spelplatser. Tänkbara sådana områden är lågfjällen runt Blåhammarmyren, Bunnerplatån, och fler myrvar norr om Högåsen.

Tack

Raymond Klaassen, Åke Lindström och Thomas Alerstam (ljus-loggerförsöket); Sofia Jonsson och Johan Råghall (inventering). Länsstyrelsen och Studieförbundet för ekonomiskt bidrag till inventeringar respektive nätfångst.

Tabell 1. Återfyndsfrekvens för dubbelbecksiner i västra Jämtland. Handölsdalen omfattar spelplatserna Stråtön, Laptentjakke (2009-) och Stråtenleken (kontroller 2010-). Säsongerna 2002, 2003 och 2006 bedrevs ingen nätfångst alls av dubbelbecksiner i området, och 2010 bedrevs ingen fångst på Högåsen.

Märkår	Handölsdalen			Högåsen		
	Antal	Antal kontroller märkår+1	Andel	Antal	Antal kontroller märkår+1	Andel
2001	7	-	-	7	-	-
2004	-	-	-	3	0	0%
2005	13	-	-	7	-	-
2006	-	-	-	-	-	-
2007	7	1	14%	9	2	22%
2008	7	1	14%	6	1	17%
2009	24	6	25%	20	-	-

Summary in English

The Great Snipe projects of 2010 at Lake Ännsjön Bird Observatory were very successful and resulted in two novel lekking sites and three recovered light-loggers from last year's tagging in collaboration with Lund University. Furthermore, it turned out that all three loggers contained absolutely unique information of the full migration route back and forth to the wintering grounds in Africa! The details will be submitted for publication in a scientific journal, and therefore we can not publish them here until next year's issue. Due to shortage of volunteers no

radio-tracking was possible this season. We hope to restart the radio-tracking project next year, primarily aiming for location of more nesting sites.

Censuses of known leks is the foundation of the Great Snipe programme, and this season half of the known leks were visited. Snow still covered the grounds of the Storlien area during the census week in the end of May, thus the five known leks there could not be visited. In addition to censuses of known leks, three small areas were searched for novel leks. This resulted in the discovery of two previously unknown leks. The first

was a small lek with only four males situated in a wet clearing in the birch forest on Rundvalen mountain, a rather atypical environment. The second lek comprised ten lekking males and was found only 1.7 km from the well-studied lek at Stråtön. The latter lek was expected since last year's radio-tracking efforts picked up many signals from this area, and there is plenty of suitable habitat.

The mist-netting of Great Snipes during three nights in May resulted in a total of 34 ringed individuals and seven recaptures of birds ringed by us in previous seasons.

Nästa sida, övre bilden: Spelplatsen på Getryggen var insvept i tät dimma, men Sofia Jonsson kunde räkna in femton spelande hanar strax före midnatt 26 maj 2010. *Dense fog and plenty of snow on the Getryggen lek holding 15 lekking males.* FOTO: PETER CARLSSON

Nedre bilden: En av tio dubbelbecksiner som försägs med en ljus-logger i år, här på fågelns vänstra ben. Den vanliga stålringen sitter på fågelns högra tars. *Great Snipe (Gallinago media) with a geolocation tag on its left leg.* FOTO: RAYMOND KLAASSEN

Saknad granne och fågelvän

ULLA FALKDALEN

Sven Henriksson, Ånnsjöns Fågelstations närmaste granne i Handöl, avled den 6 oktober 2010 vid 82 års ålder. Jag tror vi är många som kommer att sakna Sven. Han var en stor fågelvän och han var också mycket intresserad

av fågelstationens verksamhet. Personalen på fågelstationen tyckte att Sven var väldigt sympatisk och trevlig att prata med när de träffade honom. Han kom ofta förbi och berättade om fåglar som han sett på sin tomt eller på sina ut-

flykter med vännen Ola Bodare. Själv har jag haft förmånen att känna Sven ända sedan 1980 då jag jobbade på Storulvåns fjällstation och Sven körde taxi.

Sven, här till vänster, tillsammans med vännen Ola Bodare.

Jag hade tidigare en föreställning om att det var hans lärare i klass 3-6, Carl Persson, som hade inspirerat hans fågelintresse, men Sven tyckte inte alls om honom. Carl Persson, en inflyttad skåning som skrev boken "Fåglar vid Ånnsjön" var en mycket sträng lärare som tillämpade aga. Där emot tyckte Sven om Carl Perssons snälla fru Märta som han hade som småskolelärarinna under sina första skolår.

Sven var medlem både i fågelstationsföreningen och i vår regionala fågelförening JORF sedan många år. Det kommer att kännas tomt efter Sven och fåglarna han brukade mata kommer nog också att sakna honom. Lyckligtvis finns det flera andra fågelvännar i Handöl som säkert hjälper fåglarna att överleva vintrarna och de är också goda vänner med oss på fågelstationen. Det känns bra.

Resebrev från Argentina

THOMAS HOLMBERG

Finns det några likheter mellan en gigantisk våtmark i Argentina och myrarna runt Ånnsjön? Vår myrinventeringsexpert Thomas var på resande fot då sammanställningen för myrinventeringen skulle skrivas, så i stället för den sedvanliga redogörelsen för årets insats på myrarna runt Ånnsjön i juni, kommer här en personlig betraktelse från andra sidan jorden.

Klockan är fyra på morgonen. Det är kolmörkt ute. Min väninna Connie och jag sitter i en buss som skakar fram på en gropig grusväg. Vindruttan vid vår sittplats är trasig. Den är provisoriskt lagad med tejp. Tejpen är också trasig så det blåser friskt där vi sitter.

Det är första november 2010. För fem månader sedan inventerade vi myrar vid Ånnsjön. Nu är vi på väg från Colonia Carlos Pellegrini, en liten by vid kanten av Esteros del Ibera som är en av världens mest betydelsefulla våtmarker. Den ligger i norra Argentina inte långt från Brasilien och Paraguay. Går det att jämföra Ånnsjön och Esteros del Ibera? Likheterna är få. Vatten är det gott om på båda platserna, men sedan är det mesta olika. Om man ska göra en jämförelse med en svensk våtmark så vore det närmast som om man kombinerade Ölands alvar med Kristi-

anstats vattenrike, förstörade det hela några gånger och placerade det söder om ekvatorn ungefär i nivå med Stenbockens vändkrets, alltså i det subtropiska området. Här är platt, väldigt platt; inte ett berg eller ens en kulle är synlig runt horisonten. Öppna vattenytor omväxlar med gungflyn uppbyggda av olika vattenväxter och, på torrare områden, fuktiga gräsängar med spridda buskar. Enstaka bestånd av palmer eller andra höga träd bryter horisontlinjen.

Fåglar finns det gott om och det är skälet till att vi åkt hit. Dominerar gör Neotropical Cormorant (en skarv som är rätt lik vår storskarv) och olika arter av hägrar. Vanligast är ägretthäger, kohäger, silverhäger och cocoihäger. Den sistnämnda ser ut ungefär som vår gråhäger, men den är betydligt större. Änderna är inte särskilt talrika. Vi har sett två arter av visseländer, ens-

taka myskänder och några brasilianska krickor (Brasilian Teal). På de flytande växterna trippar jacanor omkring. Jacanor är sumphönsliknande fåglar som har de största fötterna, relativt kroppen, av alla fåglar. Vi ser också flera familjegrupper av Southern Screamer ("sydskrikare" på svenska?). Det är en märklig fågel som inte liknar något annat jag sett tidigare. Den är stor som en kalkon, gråblå till färgen, med trubbiga breda vingar som en tjäder och med kraftiga fötter. När den flyger liknar den närmast en havsörn. Rovfåglar är det också gott om. Men vi ser inga örnar; mest är det kalkongamar, karakaror och snäckglador som svävar över oss.

Det som slår mig mest, om jag ska fortsätta jämförelsen med Ånnsjön, är den nästan totala saknaden av vadare. Enstaka stytlöpare och

tuvsnäppor – det är allt.

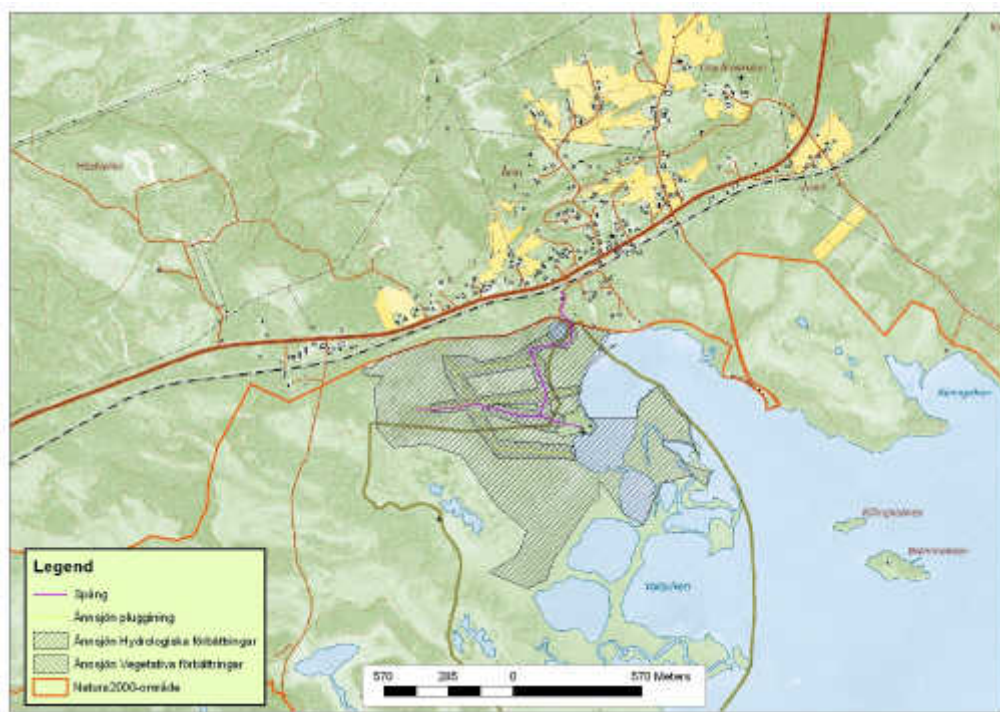
Däggdjur ser vid dagligen. I kanten av våtmarken går en rådjursliknande hjort, Marsh Deer, och på gungflyna och i vattenkanten är det gott om växtätande kapybaror. De ser ut som jättestora bävvar utan svans och är nästan helt orädda för människor. Jag fick hålla tillbaka en impuls att klappa en kapybara som högst ovilligt makade på sig när vi passerade några decimeter ifrån den under en nattvandring. I vattenkanten lurar också kajmaner, småväxa krokodiler, på fisk och en och annan fågelunge som kan komma inom räckhåll för de vassa käkarna.

Många fågelskådare letar sig hit, men helt lätt är det inte att vara icke-spansktalande fågelskådare i Esteros del Ibera. Guiderna kan sällan engelska och informationsmaterialet är mycket sparsamt. Det mesta får man veta genom andra turister, särskilt sådana som kan både engelska och spanska. Spångade leder och observations-torn saknas nästan helt i det stora området. Guidade turer med båt är det enklaste och bästa sättet att nå våtmarkerna, men vi såg också en hel del bara genom att promenera på vägen genom området.

Finns det då inget gemensamt mellan Ännsjön och Estero del Ibera? Jo, faktiskt. Efter mycket letande hittade vi faktiskt en fågelart som finns både här och på Ännsjöns myrar. Vi kände oss nästan som hemma när vi såg den på insektsjakt över sjön – en backsvala.

Life to ad(d)mire vid Ännsjön

ULLA FALKDALEN

Den 2 november 2010 hölls ett informationsmöte i Ånn om Länsstyrelsens planerade åtgärder vid Ännsjön. Endast sex personer inklusive mötesledaren deltog i mötet.

Lisa Håhus som är ansvarig för EU:s LIFE-projekt "Life to ad(d)mire" berättade att det finns fem våtmarksområden i Jämtland, samtliga Natura2000-objekt, som är aktuella för restaureringsarbeten inom projektet. Ännsjön är ett av dessa. Vid Ännsjön är det Harråmyrens norra delar som är aktuella att åtgärda inom ramen för detta projekt. Detta område har torkat ut och delvis blivit trädbeväst pga. omfattande utdikningar som gjordes i Ånn 1916-1922. Orsaken till denna utdikning var att man ville bli av med frostdimmorna.

Den spångade fågelleden "Halsenstigen" som utgår från järnvägsstationen i Ånn ned mot fågeltorn och gömslen vid Lagunen, Nätaholmen och Dolparna, passerar på några ställen en del av de diken som nu ska pluggas igen. Det är totalt 2 052 meter diken som ska läggas igen för att återställa vattenbalansen i myrmarken och gynna fågellivet. De träddräder som växt upp kring diken ska tas bort och en del av dessa träd kommer att läggas ned i diken var 30:e-

40:e meter för att förstärka "pluggarna". Arbetet görs med grävmaskin enligt en metod som utarbetats i Finland, där man har 20 års erfarenhet av restaurering av våtmarker.

Under en gemensam fältdag i maj 2011 med markägare, Länsstyrelsen och representant för Ännsjöns Fågelstation ska kommande restaureringsarbete med grävmaskiner och vegetationsröjning diskuteras, främst i fråga om röjning kring Lagunen och de fågelskådanläggningar som finns där. Tidsplanen för igenläggning av diken är inte riktigt fastställd, men kommer tidigast att komma igång 2012 och genomföras senast 2013. Det kommer att uppstå en del markskador av grävmaskinen vid restaureringstillfället, men synbara märken i terrängen kommer att försvinna efter ca 3-4 år enligt erfarenheter från Finland.

Ursprungligen fanns det förslag om att muddra i vikarna utanför Ånn, främst i den igenväxta viken utanför Lagunen, för att skapa några öppna vattenspeglar och lägga upp små holmar av muddermassorna. Dessa holmar skulle kunna fungera som spelplats för exempelvis rastande brushanar och som häckningsplatser för andra arter, men det är osäkert om det blir någon mud-

dring. Först ska prover tas för att undersöka om det finns något i botten som inte bör röras upp. Däremot kan det bli aktuellt med andra mindre omfattande åtgärder såsom upprivning av rotfilt. Även i själva Lagunen kan åtgärder krävas för att gynna både fåglar och fågelskådare.

Mer om LIFE-projektet finns på webbsidan www.lifetoaddmire.se.

Ringmärkningssäsongen 2010

LARS FALKDALEN LINDAHL

Den standardiserade ringmärkningen vid Ännsjöns Fågelstation har utförts kontinuerligt sedan 1988. Vi ringmärker huvudsakligen på två platser. Dels alldeles intill byn Handöl och dels ute i Handölsdeltat vid Ännsjöns västra strand. Utöver detta bedrivs också viss ringmärkning utanför det standardiserade projektet, exempelvis ringmärkning av ungfåglar i holkar.

Under 2010 har vi haft en ringmärkare som ansvarat för verksamheten under hela juli och augusti, något vi dessvärre annars har haft svårt att uppnå på sistone. Det var britten Paul Stevenson, som trots båtmotorkrängel och andra tekniska missöden, skötte ringmärkningen tillsammans med besökande ringmärkare och assistenter.

Totalt kunde 1 227 fåglar ringmärkas under sommaren (undantaget ringmärkning inom dubbelbeckasinprojektet). Detta är inte vår lägsta siffra någonsin, men det en förvånansvärt låg siffra med tanke på den relativt goda bemaningen. Det finns anledning att förmoda att flera arter i området drabbades tämligen hårt av vädret under inledningen av häckningssäsongen. Bland annat har vi sett att de svartvita flugsnappare som häckar i våra holkar ofta misslyckades med häckningen i år eller bara fick ut 3-4 ungar mot mer normala 5-7.

För andra gången sedan starten 1988 var inte lövsångare den vanligaste märkarten. Denna ära gick istället för första gången till grönsiska med knappt 20 fåglars marginal före just lövsångare. Tidigare har även gråsiska varit den vanligaste märkarten under ett år, 2001.

Just gråsiska och grönsiska är två arter som kan variera mycket från år till år. 2010 var ett bra år i Handöl för siskor, framförallt för grönsiskor, men det var inget riktigt rekordår. Att grönsiska till slut blir den vanligaste arten beror lika mycket på att lövsångare som vi tidigare har påpekat inte alls är lika vanliga i näten längre. Årets andel ligger ungefär på samma nivå som fjolårets, vilket var den dittills klart sämsta noteringen sedan ringmärkningen påbörjades.

Ingen raritet av riktigt samma klass som förra årets höksångare fastnade i näten. Dock lät sig en småsnäppa fångas, en ny märkart för fågelstationen! Därutöver observerades såväl rödspov som rördrom i samband med ringmärkningen, båda dessa arter är förstås mycket ovanliga i området. Småsnäppan och de andra vadarna, förutom drillsnäpporna, kunde fångas genom att speciella vadarnät sattes upp på sandbankarna i deltat. Detta är inte en del av den standardiserade märkningen utan görs i mån av tid och intresse. En rolig överraskning i övrigt var de två varfåglar som ringmärktes i deltat. Även om det är en art som då och då ses i området så har vi bara ringmärkt ett exemplar tidigare.

Art		Antal
Sparvhök	<i>Accipiter nisus</i>	1
St. strandpipare	<i>Charadrius hiaticula</i>	2
Kärrensna	<i>Calidris alpina</i>	4
Småsnäppa	<i>C. minuta</i>	1
Drillsnäppa	<i>Actitis hypoleucos</i>	2
Rödbena	<i>Tringa totanus</i>	1
Enkelbeckasin	<i>Gallinago gallinago</i>	2
Päruggla	<i>Aegolius funereus</i>	13
Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	1
Trädpiplärka	<i>Anthus trivialis</i>	7
Ängspiellärka	<i>A. pratensis</i>	9
Gulärta	<i>Motacilla flava</i>	54
Järnsparv	<i>Prunella modularis</i>	15
Rödake	<i>Erithacus rubecula</i>	20
Blåake	<i>Luscinia svecica</i>	42
Rödstjart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	27
Koltrast	<i>Turdus merula</i>	3
Björktrast	<i>T. pilaris</i>	42
Taltrast	<i>T. philomelos</i>	34
Rödvingetrast	<i>T. iliacus</i>	36
Härmsångare	<i>Hippolais icterina</i>	20
Trädgårdssångare	<i>Sylvia borin</i>	22
Svarthätta	<i>S. atricapilla</i>	15
Gransångare	<i>Phylloscopus collybita</i>	13
Lövsångare	<i>P. trochilus</i>	175
Grå flugsnappare	<i>Muscicapa striata</i>	6
Sv. flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	85
Talltita	<i>Poecile montanus</i>	10
Blåmes	<i>Cyanistes caeruleus</i>	27
Talgoxe	<i>Parus major</i>	64
Nötväcka	<i>Sitta europaea</i>	6
Trädkrypare	<i>Certhia familiaris</i>	1
Varfågel	<i>Lanius excubitor</i>	2
Bofink	<i>Fringilla coelebs</i>	9
Bergfink	<i>F. montifringilla</i>	46
Grönfink	<i>Carduelis chloris</i>	3
Grönsiska	<i>C. spinus</i>	192
Gråsiska	<i>C. flammea</i>	89
Domherre	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	22
Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	104
TOTALT		1 227

Stort tack till alla som medverkade under 2010 års ringmärkningssäsong: Paul Stevenson, Martin Sikkema, Jelle Abma, Charley Chancelier, Martina Magnusson, Olle Nordbeck, Nina Janelm, Sofia Jonsson, Monica Höjerslev, Pontus Wennesjö, Sylvain Courant, Sylvie Desgranges, Maxime Amy, Elise Krebs, Elly Mattsson, Raymond Klaassen, Mikael Carlsson, Ulla Falkdalen, Thomas Holmberg och Peter Carlsson.

Välkomna tillbaka under 2011 när vi räknar med att ringmärka vår 50 000:e fågel! För närvarande är vi nämligen bara 79 fåglar ifrån denna milstolpe. Båtmotorerna är nu väl genomgångna och redo för nästa sommar.

Summary in English

During the ringing season of 2010 a total of 1 227 birds were ringed. For the second time since we started ringing in 1988 Willow Warbler (*Phylloscopus trochilus*) was not the most common bird in the nets. This honour instead goes to the Siskin (*Carduelis spinus*) for the first time, although the margin is rather small.

Especially noteworthy species in the list are Little Stint (*Calidris minuta*) and Great Grey Shrike (*Lanius excubitor*). The ringing of the Little Stint is a first for the observatory and Great Grey Shrike has only been ringed by us once before. In addition, Black-tailed Godwit (*Limosa limosa*) and Bittern (*Botaurus stellaris*) were observed during ringing, both of which are very rare in the Lake Ännsjön area.

Tabell 1. Antal ringmärkta fåglar sommaren 2010.

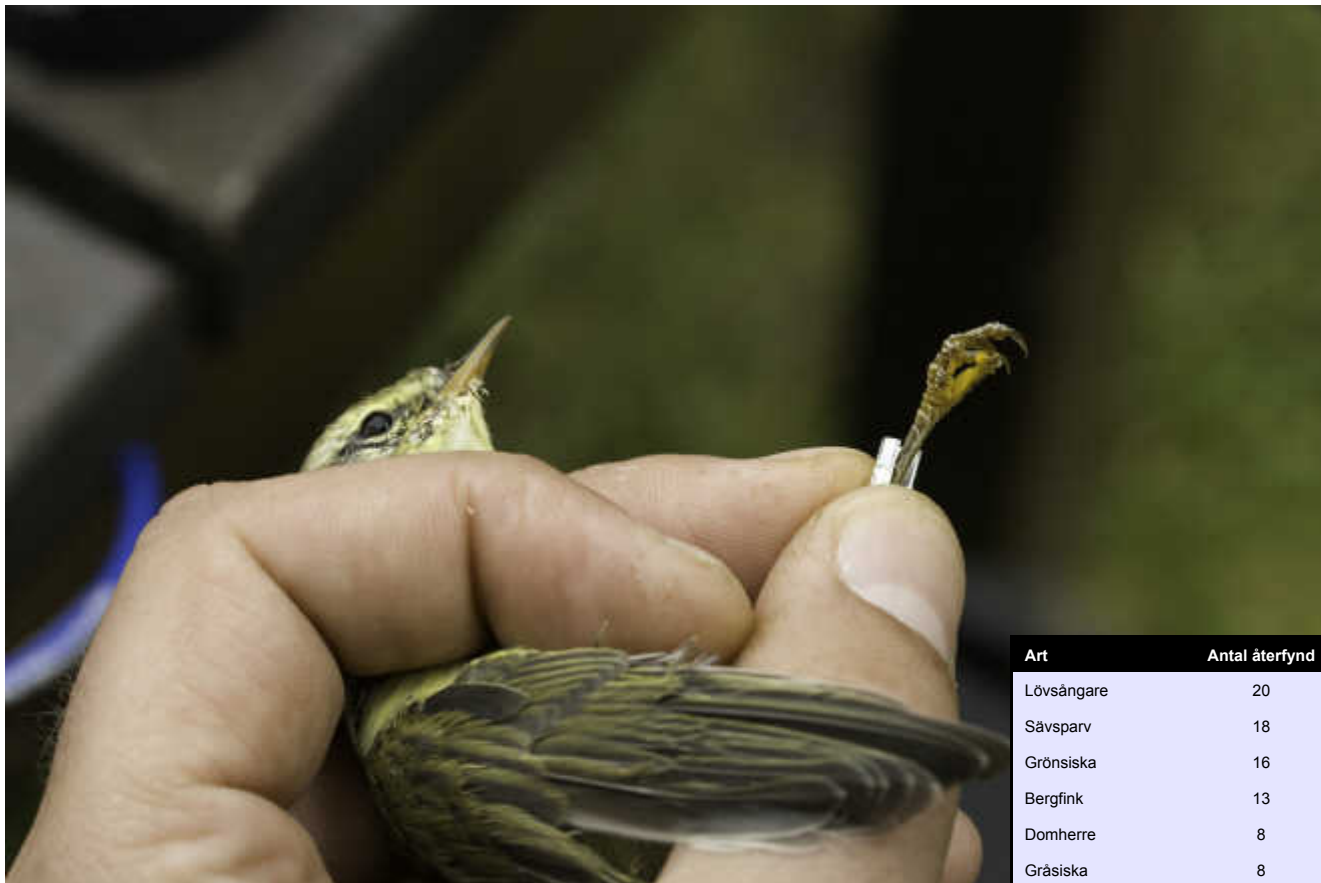
Ringmärkningsssongen 2010 i bilder, från övre vänstra hörnet: 1) När det är lite fåglar får man sysselsätta sig med annat, som att rita på ringmärkbordet. 2) Det är ganska sällan vi fångar rovfåglar i näten, denna sparvhök är ett av undantagen. 3) Motorproblemen var inte nådiga i år, Olle Nordbeck är beredd att assistera Paul Stevenson med armkraft. I båten sitter också Nina Janelm. 4) Utflykt med ringmärkteamet mot Bunnarsjöarna. På bilden syns Olle Nordbeck (som vanligt med kikaren i högsta hugg), Martina Magnusson och i bakgrunden Paul Stevenson. 5) Ringmärkningslag anno 2010. Från vänster sitter Olle Nordbeck, Pontus Wennesjö, Martina Magnusson och Paul Stevenson. 6) Paul Stevenson och Pontus Wennesjö med ett nät i högsta hugg för att försöka fånga vadare i deltat. 7) I år hade vi tillgång till en liten nordskregistrerad bil som lånades ut till oss av Torgeir Nygård. 8) Storbösk i form av en kurs i fjällekologi ledd av Anders Arnell. 9) Paul Stevenson ringmärker pärluggleungar från ett bo i väggen på Handöls Vårdshus. 10) En av de ringmärkta pärluggleungarna höll sig länge kvar i stugbyn och gavs efterhand namnet Billy Bob. Samtliga bilder utom den på sparvhöken (Foto: Paul Stevenson) fotograferades av Lars Falkdalen Lindahl, som också satte samman collage.

Återfynd från ringmärkningen

LARS FALKDALEN LINDAHL

Sedan ringmärkningen påbörjades i Handöl 1988 har vi fått tillbaka rapporter om totalt 105 fåglar som har fångats eller hittats på andra platser. Därutöver har vi fångat 32 ringmärkta fåglar som har ringmärkts på annan plats. Många av dessa rapporter, faktiskt en stor majoritet, kommer från utlandet. Ett fåtal har hittats så långt bort som norra Afrika och Centralasien.

FOTO: JENNIE WADMAN

Lövsångaren är den mest ringmärkta arten i Handöl. Det är också den art som står för de flesta av fågelstationens återfynd.

Att de fåglar vi ringmärker en dag ska återfinnas är givetvis ett av de stora målen med ringmärkningen. På så sätt får vi till exempel veta var de flyttar på vintern och hur gamla de blir, frågor av stor betydelse för arbete kring fågelskydd runt om i världen. De data som samlas in från de fåglar vi ringmärker läggs samman med data från andra ringmärkta fåglar för att försöka skapa en bild av hur fågelpopulationer ser ut och utvecklas.

Ungefär en fjärdedel, 34 stycken, av våra återfynd kommer från någonstans i Sverige, åtta av dem från Jämtland. Av utlandsfynden är Norge klart vanligast med 25 rapporter. England med sina starka ringmärkartraditioner står för tolv stycken och följs av Frankrike med tio och Nederländerna, Belgien samt Tyskland med åtta återfynd vardera. Från Danmark och Italien har sju stycken rapporterats in medan Finland och Ryssland har fyra var. Portugal och Spanien har två var medan resterande fem länder (Algeriet, Estland, Malta, Marocko och Pakistan) samtliga står för ett fynd.

För våra ringmärkningar i Handöl hålls distansrekordet så här långt av en blåhake som sköts av en pojke i Waziristan, en provins i västra Pakistan. Återfyndsrapporten vi fick lydde ordagrant: *"A small boy who was hunting ... He hit a bird, named Shangharai locally ... This hunted bird was brought home"* (En liten pojke som jagade... Han träffade en fågel, känd som Shangharai lokalt ... Den jagade fågeln togs hem.)

Andra långväga återfynd är dels en gråsiska som fångades i Jekaterinburg i den asiatiska delen av Ryssland och dels en lövsångare som återfanns i södra Algeriet, mitt i Sahara.

Vi ska titta närmare på ett par olika arter med skilda flyttmönster. En mer komplett sammanställning av återfynden kommer efterhand att läggas upp på fågelstationens hemsida, www.annsjon.org.

Art	Antal återfynd
Lövsångare	20
Sävsparv	18
Grönsiska	16
Bergfink	13
Domherre	8
Gråsiska	8
Svartvit flugsnappare	8
Blåhake	7
Gulärta	6
Rödvingetrast	5
Taltrast	5
Talgoxe	3
Björktrast	2
Blåmes	2
Grönfink	2
Rödhake	2
Sädgås	2
Smålom	2
Trädgårdssångare	2
Drillsnäppa	1
Enkelbeckasin	1
Härmsångare	1
Kärnsnäppa	1
Sparvhök	1
Trädpiplärka	1
Totalt	137

Lövsångare (*Phylloscopus trochilus*)

Lövsångare är den art som vi har flest återfynd från, 20 stycken, varav fem är fåglar som ringmärkts på annan plats och som vi sedan har fångat i Handöl. Vi ringmärker varje år ett förhållandevis stort antal lövsångare. Tidigare har mellan en tredjedel och hälften av det totala antalet fåglar varit av den arten, medan de på senare tid har drabbats av en drastisk nedgång. Numer uppgår andelen lövsångare till mellan 15 och 20 procent.

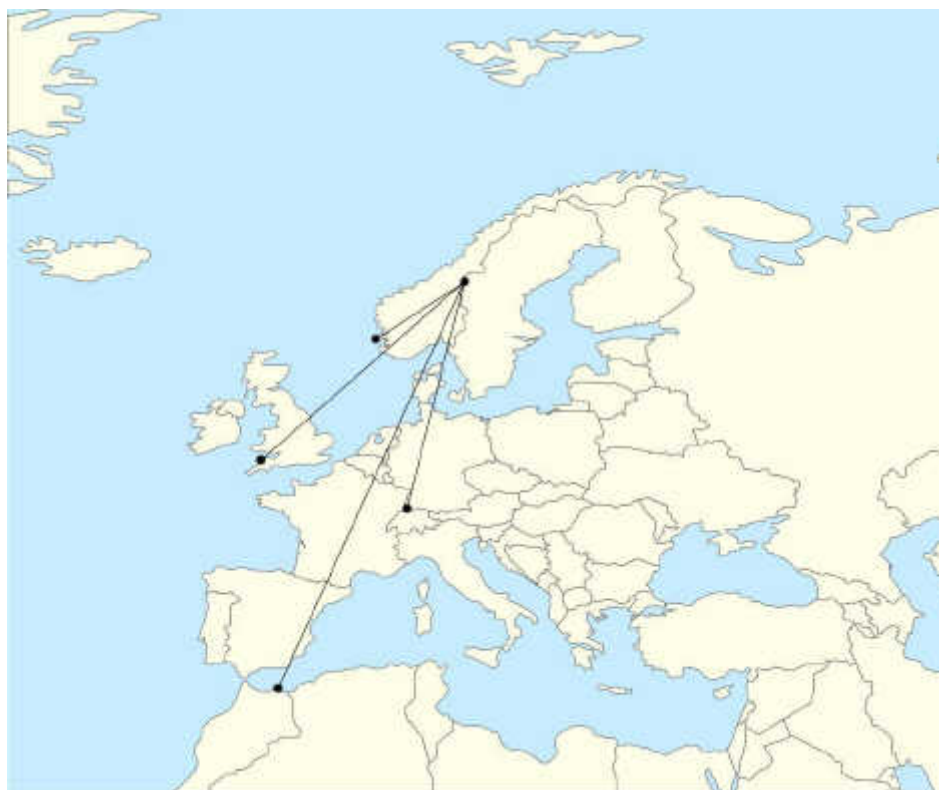
Det är just när sådant inträffar som data från ringmärkningen är särskilt viktigt. Dels för att alls upptäcka att arten kan ha problem och dels för att undersöka var orsaken kan finnas. Motsvarande nedgångar i antalet lövsångare har noterats på flera platser i Europa, inte minst i södra England, där orsaken bland annat bedöms vara förlust av habitat. Det är dock svårt att tänka sig en motsvarande förklaring hos oss.

Lövsångaren övervintrar i mellersta och södra Afrika. Så långt bort har vi tyvärr inte fått återfynd från ännu, men vi har fått många återfynd från flyttningen genom Europa och ett från norra Afrika. I Figur 1 visas återfynden och som kan ses verkar de röra sig tämligen rakt söderut mot Afrika, huvudsakligen via Italien.

Fyndet från södra Algeriet visar tydligt hur dessa små fåglar försöker flytta rakt över världens största öken. Platsen där fyndet gjordes heter Tiririne, vilket i praktiken bara är en brunn mitt i Sahara, cirka 20 mil från gränsen mot Niger.

Figur 1. Återfynd av lövsångare.

Figur 2. Återfynd av svartvit flugsnappare.

Svartvit flugsnappare (*Ficedula hypoleuca*)

Svartvit flugsnappare är även den en liten insektsätande fågel som flyttar till Afrika under vintern. Populationen av arten verkar hålla sig mer stabil än för lövsångaren, men den har visat en svag nedgång sett till hela Europa. Eftersom vi ringmärker fåglar i ett häckningsområde känner vi till fåglarnas ursprung betydligt bättre än de stora ringmärkningsstationerna vid kusterna som främst ringmärker flyttfåglar i stora mängder. Detta är särskilt sant för svartvit flugsnappare eftersom de flesta exemplar av arten som ringmärks av oss hör till häckningar i de holkar som finns uppsatta av fågelstationen på olika platser runtom Handöl.

Av de åtta återfyndsrapporter som föreligger så här långt är samtliga ringmärkta av oss. Fyra av dem återfanns i Jämtland och norra Sverige under sommaren, men resterande fyra är från flyttningen och kan ses i Figur 2. Även om antalet återfynd är få kan en tydlig västlig tendens noteras jämfört med lövsångaren som flyttar rakt söderut. Det verkar allmänt finnas få återfynd från själva flytten förbi Sahara, men målet är de västliga delarna av tropiska Afrika, framförallt området mellan Elfenbenskusten och Kamerun.

Gråsiska (*Carduelis flammea*)

Gråsiska är en art vars antal starkt varierar från år till år beroende på födotillgång. De håller sig ofta tämligen långt norrut under vintern om förutsättningarna tillåter, men rör sig andra år längre söderut. Inte minst rör de sig dock i västlig och östlig riktning i jakt på den föda främst bestående av olika frön som gråsiskorna är beroende av vintertid.

De återfynd vi har så här långt, totalt åtta stycken, bekräftar bilden av en art utan tydligt mål med sin flyttning (se Figur 3). Detta märks också på att ovanligt få av de gråsiskor vi fångar i ringmärkningen har fångats av oss tidigare. Hos flera andra arter, t.ex. olika sångare, händer det att vi kan fånga samma individ under flera år trots att de varje vinter flyttar till Afrika. Gråsiskor, i likhet med grönsiskor, väljer dock nya häckningsområden varje sommar.

Vårt mest avlägsna fynd, ringmärkt hos oss sommaren 2000 och återfunnen i Jekaterinburg i centrala Ryssland i december 2001, visar dels hur långt i östlig riktning de kan röra sig och dels hur de kan övervintra i mycket kalla områden. Faktum är dock att de rör sig ännu längre än så; åtminstone två gråsiskor har fångats i Europa med kinesiska ringar och ett flertal gråsiskor med västeuropeiska ringar har återfunnits i Kina.

Figur 3. Återfynd av gråsiska.

Domherre (*Pyrrhula pyrrhula*)

Domherre är till stor del en stannfågel, men nordliga populationer uppvisar ett visst flyttbeteende, speciellt vissa år. Vi har till så här långt fått sex återfyndsrapporter av ringmärkta domherrar, samtliga från ett relativt begränsat område mellan Trondheim och Oslo i Norge (se Figur 4). Två av återfynden kommer från samma plats, Frosta i Nord-Trøndelag.

Tydligt är att en stor del av domherrarna som häckar i västra Jämtland väljer att röra sig åt väst eller sydväst snarare än mot södra Sverige under vintern.

Figur 4. Återfynd av domherre.

Orsak till återfynd

I många fall följer det med en kommentar i återfyndsrapporten om hur fågeln återfanns, medan det andra gånger är okänt. Vanligast är att fågeln har kontrollerats av en annan ringmärkare, framförallt vad gäller våra återfynd från Norden och Västeuropa. Längre söderut mot Medelhavet blir det vanligt att fågeln har blivit skjuten av en jägare.

Det är anmärkningsvärt stor skillnad mellan olika arter. Till exempel är fyra av de tio fåglar som har avlidit vid kollision med en glasruta domherrar, kanske inte alltför smickrande fakta för arten. Av återfynden av taltrast har fyra av fem skjutits av jägare i Portugal, Italien och Frankrike. Bland de ovanligare dödsorsakerna finns en blåmes som hittades drunknad i en hink i norra Jämtland samt en smålom som hittades oljeskadad i Brighton i England.

Återfyndskommentarer

Kontrollerad av ringmärkare	44
Okänt	29
Flugit mot ruta	10
Skjuten	9
Fångad av annan än ringmärkare	4
Tagen av katt	4
Trafikskadad	3
Drunknad	1
Oljeskadad	1

Domherre är den art med klart flest återfynd på grund av kollisioner med fönsterrutor.

FOTO: JENNIE WADMAN

Så går inventeringen av kvadratrutor till

Under de kommande åren är fågelstationens målsättning att fortsätta genomföra den spännande inventeringen av kvadratkilometerstora rutor som inleddes för några år sedan. Det är en relativt enkel och inte så tidskrävande form av inventering som många kan bidra till. Därför hoppas vi att du vill vara med och undersöka exempelvis hur många tretåiga hackspettar och lavskrikor det häckar runt Ånnsjön. Läs här kort om hur det går till!

Syfte

Kvadratrutan är en halvkvantitativ fågelinventering av ett kvadratisk område med storleken 1x1 km. Inventeringsrutorna överensstämmer med "Rikets nät", det svarta rutnät som finns inlagt på de flesta topografiska kartor. Med halvkvantitativ menas att det i huvudsak är artförekomsten som ska noteras; antalet individer noteras bara i begränsad omfattning. Målsättningen är att kartlägga fåglarnas förekomst över en större yta och resultatet ska också kunna utgöra underlag för uppskattning av total populationsstorlek.

Praktiskt tillvägagångssätt

Inventeringen inleds från valfritt ställe på rutans yttre begränsning. Karta och kompass och gärna GPS används för att lokalisera sig. Rutan ska genomsökas så fullständigt som möjligt under 1,5-3 timmar. För rutor på kalfjäll kan 1,5 timmar räcka, men i skogsterräng bör man ägna upp till tre timmar för att genomsöka rutan ordentligt. Mer än tre timmar ska man inte lägga ner på inventeringen (med avdrag för pauser). Man väljer själv hur man vill gå, men det är viktigt att alla vegetationstyper (barrskog, lövskog, sumpskog, bäckravin, sjökant, myr etc.) besöks. Från början noteras varje fågelobservation med art, antal och häckningskriterium (se tabell). Så snart fem individer av någon art noterats behöver den arten inte noteras fortsättningsvis. Det innebär att man slipper hålla ordning på alla lövsångare, ängsfiolärkor, bergfinkar eller andra vanliga arter utan kan koncentrera sig på att hitta nya arter. Häckningskriteriet kan dock behöva ändras under inventeringens gång eftersom högsta kriteriet är det som gäller.

Häckningskriterier

(För varje art skall noteras ett *högsta* häckningskriterium för att man ska kunna bedöma hur troligt det är att arten häckar i rutan.)

20	Bo där ägg eller ungar setts
19	Bo där ungar hörts
18	Bo där adult setts ruva
17	Äggskal påträffade
16	Adult med föda åt ungar
15	Adult med exkrementäck
14	Adult flyger in eller ut från bo
13	Nyligt flygga ungar eller dunungar
12	Använt bo påträffat
11	Avledningsbeteende
10	Bobygge
9	Ruvfläck
8	Upprörd eller varnande
7	Besök vid sannolik boplats
6	Spel, lekar, parning
5	Permanent revir
4	Par i lämplig häckningsbiotop
3	Sjungande hane
2	Obs under häckningstid och i lämplig häckningsbiotop
1	Obs under häckningstid
0	Tydliga spårtecken på att arten förekommer i området, t.ex. tjäder- eller orrspillning, fotspår av trana, typiska hackmärken av tretåig hackspett, arttypisk fjäder

KVADRATRUTA 2428, 24/6-10		
	ANTAL	KRITERIUM
Bergfink	III	X 8
Trädpiplärka	I	3
Bofink	IIII	X 7
Taltrast	II	X 20
Lövsångare	II	3
Gran sångare	I	3
	II	14

Det är enkelt att inventera kvadratrutor! Du noterar bara art, antal upp till fem ex. samt högsta häckningskriterium som exemplet i denna anteckningsbok.

FOTO: JOHAN RÅGHALL

FOTO: BENGT WARENSJÖ

En av jaktfalkparet Iduns tre ungar har blivit ringmärkt nedanför boplatsten.

Kungsörn och jaktfalk i Härjedalen 2010

BENGT WARENSJÖ

Inventeringssäsongen börjar för min del någon gång i mars månad och då är det först kungsörnen som blir föremål för mina undersökningar. De flesta par som tänker häcka flyktleker då, och från mitten och fram till slutet av månaden lägger de sina ägg. De är mycket störningskänsliga den här tiden och stor försiktighet måste till. Det blir tubkikande på långt håll, och många av reviren kan man faktiskt inte uppträda i på grund av svårighet att se någonting. De får vänta ett bra tag, ofta till och med tills ungarna har kläckts fram.

Jag har numera vetskap om tre gånger fler örnrevir än i början på 1980-talet då mer systematiska inventeringar av kungsörnen inleddes. 2010 års inventering i Härjedalen omfattade 47 kungsörnrevir av dryga 50 kända. Nio jaktfalkrevir kontrollerades.

Kungsörn

2010 års häckningsresultat blev att 16 häckande par fick sammanlagt 14 ungar. 13 häckningar lyckades varav en var dubbelkull. Det var nästan dubbelt så många ungar som ifjol men ändå långt från de bästa åren. Tre par misslyckades. Det var framförallt i södra och östra delarna av Härjedalen som örnarna misslyckades. Flera av bona uppvisade i år också att en död unge låg kvar uppe i boet ihjälhackad av syskonet eller död av annan orsak.

Vintern 2010 var ganska normal. Visserligen kom snön tidigt och blev liggande kvar. Det som jag minns särskilt var att töväderperioderna uteblev helt och snödjupet kändes djupare än det egentligen var. Det gynnade smågnagarna och vid snösmältningen syntes också mycket spår efter dem. Bytestillgången är oerhört betydelsefull för de vuxna örnarna under framförallt sen-vintern, när de söker sig till hemreviren och hanen ska visa sin hona att han är kapabel att jaga.

I fjällen låg snön kvar länge och några örnbon var delvis täckta av snö in i maj. Dåligt med ripor var det, men lämlar syntes vara på gång. Örnhäckningarna uteblev i varje fall och det var i stället i skogslandet somliga par lyckades.

Trots den goda gnagartillgången verkade övriga bytesdjur inte ha återhämtat sig, vilket jag tycker visade sig vid inventeringen. Vid ringmärkning av örnungarna kring mitten av juni ska de flesta ha lämnat det så kallade dunstadiet. Det var dock ojämn storlek på ungarna, och alla märktes inte. Bytesrester på bobalarna ger också en fingervisning om tillgången på mat i reviren.

Under årets inventering gjordes några lärorika och intressanta iakttagelser. Sökandet efter alternativbon i besatta revir gav positiv utdelning i tre fall med var sin unge. Här spelade slumpen in då jag råkade befinna mig på rätt tid och plats när vuxna fåglar landade, där risbona knappt kunde upptäckas. Besatta revir utan synbarlig häckning kan alltså redovisas fel.

Jaktfalk

De senaste årens dåliga reptillgång med avlysta jaktområden i Härjedalen och Jämtland borde gett stamfåglarna av ripa en chans att förnygra sig. Vid jaktfalksinventeringen i Härjedalen i år var det dåligt med ripa i alla fall. ”Få ripor i de södra fjällen men med stora kullar”, kunde

Länsstyrelsens ripinventerare konstatera före jaktstarten 25 augusti 2010. Vad det innebar för jaktfalkens häckningsförmåga under vårvintern i landskapet är väl ganska självklart. Bara två par lyckades, trots lämmelförekomst i vissa fjällområden.

Jaktfalken är under vinterhalvåret så gott som helt beroende av ripa för sin överlevnad och häckningsframgång. Lämlar är svåra att fånga, eftersom de mestadels lever djupt under snön. Det blev också få besatta revir; endast tre stycken. Av dessa lyckades alltså två par få fram sina ungar. Idunparet klarade som vanligt att få fram ungar. Tre stycken fick sina ringar den 15 juni. Det andra paret som lyckades (i reviret Sunna) fick också fram tre ungar. Det tredje falkparet hade ett korppar att tampas med, men de vann tydligen inte kampen om bohyllan. Under en alternativ bohylla några kilometer bort, fanns någon fjäder efter en adult jaktfalk.

Några ensamma falkar har också rapporterats under sommaren. I några falkrevir häckade i alla fall fjällvråk, som ju ger sig till känna på långt håll.

Trots inventeringar av ripstammen och bevisligen dålig tillgång, öppnades jakten igen den 25 augusti. För mig är det en gåta hur man kan förvalta ett jaktbart vilt på detta sätt.

Kungsörn i Jämtlands län 2010

HÅKAN SJÖLIN

Efter ett riktigt bottenår 2009 så gick det bättre för kungsörnarna i Jämtland-Härjedalen under 2010. Totalt besöktes 121 revir, varav 64 var besatta. Av dessa gick 29 par till häckning och 24 av paren lyckades få fram sammanlagt 25 ungar.

Härjedalen har varit bäst med 13 lyckade häckningar. Tolv ungar blev där färg- och ringmärkta. Vad gäller dubbelkullar så har 2010 varit det sämsta sedan projektet startades med endast en dubbelkull under året. Snittet under perioden 1999-2010 har varit 6,33 dubbelkull per år. Vad det dåliga resultatet beror på är såklart svårt att säga, men födotillgången tycks ha varit god vad gäller skogsfägel och hare.

Fortfarande finns det stora delar av länet där kännedom om kungsörnens förekomst är dålig. Ett av dessa områden är de östligaste delarna. Men de tre par som gick till häckning där i år lyckades bra och fick ut tre ungar.

Under 2010 har vi haft några återfynd av kungsörnar märkta inom i Jämtland-Härjedalen. De flesta är avläsningar gjorda på utfodringsplatser söderut i landet. Det är alltid lika trevligt att få dessa rapporter som en kvittens på att våra unga kungsörnar överlevt den första svåra tiden efter

det att de lämnat föräldrareviret.

Under året har vi även fått ett återfynd av en nio år gammal kungsörn som märktes 2001 i västra Jämtland. Återfyndsplatsen var i Opland i Norge den 29 april, dvs. mitt under häckningstid. Örnen var märkt med en färgring som var sammanfogad med popnit men riksmuseets ring som skulle ha suttit på höger ben saknades. Riksmuseets ring var av X-typ, dvs. en ring som bara kläms ihop utan nitar. Färgringen på vänster ben var kraftigt hopklämd vilket bl.a. hindrat blodcirkulationen i benet med tillväxt av bindväv (klumpfot) som följd, vilket i sin tur försvårat örnens möjligheter att ta byten. Enligt vår mening har örnen fastnat i en sax som klämt ihop färgringen men även X-ringen som därmed språttats upp och lossnat eftersom den saknat nitar. Området där den här örnen märktes för nio år sedan är ett område där vi har stora problem med illegal jakt och då speciellt med saxar. En annan teori skulle kunna vara att

örnen suttit i hägn någonstans och att skadan skulle ha uppkommit i hägnet. Vi lär kanske inte få något svar på vad som hänt, men våra kollegor i Norge ska arbeta vidare med problemet på det sätt som statens vilt hanteras av norska myndigheter.

Vi har också haft ett tungt år när det gäller vindkraftsetableringar i länets fjäll och fjällnära områden. Ofta är remisstiderna korta och underlagen bristfälliga eller saknas helt. Vi har dessutom svårt att få gehör för våra argument hos exploatörer men också hos vissa myndigheter.

Inventeringarna har genomförts av ideella inventerare samt av personal från Länsstyrelsen.

Jag vill också passa på att tacka alla som har hjälpt till eller ställt upp med bidrag till projektet.

Ett jämtländskt kungsörnpar vid sitt bo i juli 2010.

FOTO: HÅKAN SJÖLIN

Jämtlands län 2010	A	B	C	D	E	Länet
Häckningar:						
A > Häckande par	5	2	3	16	3	29
B > Lyckade häckningar (med ungar)	4	2	2	13	3	24
C > Häckning med okänt resultat	0	0	1	0	0	1
D > Misslyckade/ avbrutna	1	0		3	0	4
E > Antal ungar	4	2	2	14	3	25
F > Antal dubbelkull	0	0	0	1	0	1
G > Antal årlig upprepning	0	0		3	0	3
Revir:						
H > Besatta revir = Par	10	7	7	37	3	64
I > Besatta med känd bolokal (Bmkb)	9	6	6	37	3	61
J > Besatta utan känd bolokal	1	1	1	0	0	3
K > Ockuperat sista fem åren	23	18	11	33	10	95
L > Ej ockuperat sista fem åren	15	5	1	19	0	40
M > Kända revir inklusive historiska	38	23	15	52	10	138
N > Besökta (kontrollerade)	31	23	15	47	5	121
Ringmärkning:						
O > Antal ringmärkta				12		12
P > Antal färgringmärkta				12		12
Jämförelsetal i %:						
Q > Ungar/ lyckad häckning	1,0	1,0	1,0	1,1	1,0	1,0
R > Ungar / besatt med känd bolokal	0,4	0,3	0,3	0,4	1,0	0,4
S > Ungar/ par	0,4	0,3	0,3	0,4	1,0	0,4
T > Par av besökta	32,3%	30,4%	46,7%	78,7%	60,0%	53%
U > Lyckade häckn av besatta revir (Bmkb)	44,4%	33,3%	33,3%	35,1%	100,0%	39%
V > Missl.häckn av besatta revir (Bmkb)	11,1%	0,0%	0,0%	8,1%	0,0%	7%
X > Lyckad häckn. av besökta	12,9%	8,7%	13,3%	27,7%	60,0%	20%
Y > Besökta av kända revir	81,6%	100,0%	100,0%	90,4%	50,0%	88%

Figur 1. Karta över områdesindelningen i länet.

Tabell 1. Resultat från Projekt Kungsörn 2010.

Bildandet av den nya föreningen Kungsörn Sverige

THOMAS BIRKÖ

Fredag 1 oktober 2010 bildades föreningen Kungsörn Sverige vid ett möte i samband med kungsörnssymposiehelgen i Stockholm. Mötet ägde rum på Solna Hotell och 43 personer närvarade vid bildandemötet.

Bakgrunden till bildandet av föreningen är att behovet av en tydligare organisation för kungsörnsarbetet bedöms som stort. Frågor kring kungsörn är genom att arten ingår i rovdjurspolitiken ofta en politisk angelägenhet. Som enda fågelart hör den till gruppen rovdjur som omfattas av ersättningssystem för skador på tamdjur. Beståndsstorlek, utbredning och skyddsfrågor behandlas därför politiskt.

Kungsörnen har länge varit utsatt för mänsklig förföljelse, tidigare även genom statliga kampanjer. Förföljelser sker än idag och det finns tendenser att de tilltar. Kraven på laglig skyddsjakt blir allt fler. Samtidigt ökar riskerna för kungsörn genom flera nya järnvägssträckningar med snabbtåg (och en generellt sett ökad trafik på väg och järnväg) samt en snabb utbyggnad av vindkraft i kungsörnsens utbredningsområde där felplacerade vindkraftverk utgör risk för ökad dödlighet och habitatförlust. Dessa exempel på hotbilder för kungsörn illustrerar vikten av en effektiv organisation för att skydda kungsörn.

Kungsörn Sveriges styrelse består av nio ledamöter där flertalet personer kommer från det arbetsutskott som sedan många år tillbaka har drivit kungsörnsarbetet i en stor del av Sverige. I det jobbet har ingått årliga inventeringar och sammanställningar, skyddsarbete, remissvar och årliga kungsörnssymposier för att sprida information om kungsörnen och samla kungsörnsintresserade personer i Sverige och Norden. Den tidigare arbetsformen med regionala kungsörnsgrupper har varit väl fungerande och arbetet har

drivits på ett mycket effektivt sätt, även om alla delar av landet inte har varit involverade och insatserna knappast har täckt det behov som funnits. Ett problem med den tidigare organisationen har också varit att den uppfattats som alltför otydlig och myndigheter m.fl. har haft svårt att definiera parten. En organisation som kan vara en tydlig part uppfattas som lättare att kommunicera med och som mer trovärdig.

Föreningen kommer att ha stämma vartannat år (i stället för årliga årsmöten) för att spara tid och resor samt för att få ett lite längre arbetsutrymme för styrelsen. Ambitionen är att även fortsättningsvis anordna årliga kungsörnssymposium, som förläggs till olika delar av landet, som en viktig mötesplats och informationskanal. En interimistisk styrelse har valts för första året. Ledamöter är Berth-Ove Lindström, Norrbotten, Per-Olof Nilsson, Västerbotten, Håkan Sjölin, Jämtland, Thomas Birkö, Västernorrland, Calle Zetterlund, Gävleborg, Börje Dahlén, Dalarna, Jan Erik Hägerroth, Södermanland, Robert Franzén, Östergötland och Kent Öhrn, Småland. Föreningen har ett år på sig efter bildandet att slutgiltigt fastställa stadgar. En första ordinarie stämma kommer att hållas under september/oktober 2011.

Föreningen strävar efter samarbete och informationsutbyte med internationellt kungsörnsarbete och har nära samarbete med de nordiska länderna. Föreningen strävar också för ett samarbete med ÖRN 72 och andra liknande artprojekt som t.ex. havsörn och pilgrimsfalk samt med Sveriges Ornitologiska Förening och dess regionala

föreningar, Naturskyddsföreningen, Skydda skogen, Svenska Rovdjursföreningen, Världsnaturfonden m.fl. liknande organisationer. Kontakter kommer under första verksamhetsåret att tas med dessa organisationer.

För intern kommunikation och publik information kommer inom kort en ny hemsida att byggas upp på webbadressen kungsorn.se. Här kommer information om föreningen, om kungsörn och aktuella arbeten/frågor att publiceras liksom inlagor, remissvar och andra skrivelser. Tills vidare hänvisar vi till hemsidan kungsorn.org.

Sedan bildandet under symposiehelgen har föreningen redan hunnit ha flera träffar med myndigheter. Den 4 oktober mötte vi Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen angående boplatsskydd och skydd av potentiella boträd för kungsörn. Det finns ett regeringsuppdrag till Skogsstyrelsen om detta som en respons på bl.a. kungsörnsgruppernas remissvar till rovdjursutredningen. Den 11 oktober hölls en träff på SVA i Uppsala angående hanteringen och rutiner av inkomna döda kungsörnar.

Alla som är intresserade av kungsörn och vill bidra till skyddet av arten är välkomna som medlemmar.

Thomas Birkö,
ordförande Kungsörn Sverige

Projekt Jaktfalk 2010

ULLA FALKDALEN

Det blev ett klart uppsving i antalet häckningar i år jämfört med fjolårets bottenresultat. Tolv lyckade häckningar blev resultatet trots ganska dålig tillgång på jaktfalkens stapelföda, ripa. Fem ungfåglar försågs med satellitsändare i två olika projekt, och alla dessa sände värdefull information om hur de rör sig de första månaderna efter att de lämnat boet och hur långt de förflyttar sig under olika tidsperioder.

FOTO: LARS FALKDALEN LINDAHL

Det här året utvecklades till ett riktigt bra år för smågnagare vilket gynnade riporna eftersom rovdjur och rovfåglar sannolikt hade fler gnagare och färre ripor på menyn. Tyvärr blev det ändå inget bra ripår. Trots detta blev inte småviltjakten i fjällen avlyst. Ripstammen hade nog kunnat behöva ett jaktstopp även i år. Vi som var ute på fjället såg väldigt få ripor. Enligt ripjägarna var det visserligen stora ripkullar men det var långa avstånd mellan dem.

Trots den synbarligen dåliga riptillgången blev det i år ett bättre häckningsresultat än i fjol. Jämfört med förra året då bara åtta jaktfalkpar lyckades få fram ungar så har det blivit ett uppsving till tolv lyckade häckningar i år. De fick tillsammans fram 34 ungar i Jämtland och Härjedalsfjällen, vilket gav ett medel på 2,83 ungar per lyckad häckning och 1,79 ungar per besatt revir. Kanske har jaktfalkarna kunnat dra nytta av årets rikliga tillgång på fjälllämmel och andra smågnagare. Visserligen är inte smågnagare någon favoritföda för jaktfalken, men om det "kryllar" av dem så kan jaktfalken ta en del.

Länsstyrelsen drog i år in sin medverkan vid märkning av jaktfalkar vilket känns lite tråkigt då vi under många år har haft ett mycket gott samarbete med naturbevakarna när det gäller att öka kunskapen om jaktfalken och de hot den är utsatt för. Två av naturbevakarna, Alf Kjellström och Christer Edsholm, har varit till speciellt stor hjälp vid ringmärkning och sändarmärkning, då båda är duktiga klättrare. I år fick vi alltså förlita oss helt på inhyrda proffs-klättrare. Lyckligtvis fick vi tag i riktigt duktiga och pålitliga klättrare, Gudmund Söderin och hans dotter Nanna. De klarade förstås galant uppgiften att fira sig ned längs höga bergsvägg-

ar och Gudmund lyckades gunga sig in under det stora överhänget som speciellt en av de besökta bohyllorna var utrustad med. Trots att han aldrig hade hanterat stora och aggressiva jaktfalkar tidigare så hade han inga problem med att placera de stora ungfågarna i behållaren och fira ned dem till oss som satte satellitsändare på dem innan de återplacerades tryggt på sin bohylla.

I år förseddes fem ungfåglar med satellitsändare. Två av dem märktes i Ännsjöfjällen i ett SOF-anknutet projekt och tre märktes i Oldfjällen inom forskningsprojektet kring vindparkers påverkan på fågelfaunan i fjällområden. Alla märkta ungfåglar kom på vingarna och sände oss värdefull information om hur de rör sig de första månaderna efter att de lämnat boet och hur långt de förflyttar sig under olika tidsperioder.

En ungfågel var kvar i Oldfjällen så sent som den 19 november. En vecka senare sände den från Örlandet i Nord-Trøndelag. Den hade då dragit västerut till norska kusten till ett behagligare klimat och troligen större födotillgång. Ett kullsyskon ser ut att övervintra vid Norges sydligaste punkt, Lindesnes.

En av falkarna från Ännsjöfjällen var också i Norge (i fjällen väster om Röros) tidigare, men verkar nu vara på väg genom Sverige. De senaste (per 31 november) signalerna sändes den 20 november från norra Värmland vid Dalagränsen.

Två jaktfalkar slutade sända i september, en från varje märkområde. Orsaken kan vara att deras sändare var utrustade med GPS vilket drar extra

mycket ström. Vi hoppas att de åter börjar sända signaler till våren när ljuset återkommer och laddar sändarnas batterier. De senaste signalerna kom från Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark i Norge, respektive i fjällområdet sydost om Helags.

Länsstyrelsen har kontrollerat flertalet boplatser med helikopter i två stora områden i länet tack vare pengar från Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för jaktfalk. Vi har också från Projekt Jaktfalks sida bidragit med uppgifter och inventeringsinsatser i de områden som omfattas av åtgärdsprogrammet och dessutom förstås kontrollerat revir som ligger utanför de områden som prioriteras av myndigheterna. Vi har tillsammans varit tolv personer som har deltagit i årets jaktfalkinventeringar. Fler är välkomna att delta på skidor i april eller till fots i juni.

Tack

Varmt tack till Alvins fond som bidragit till att betala projektets kostnader samt till Olsson-Borghs stiftelse som betalat sändarstudien i Ännsjöfjällen! Den andra sändarstudien, i Oldfjällen, finansierades av Energimyndigheten inom Naturvårdsverkets program "Vindval". Slutligen tackas alla som medverkat i fältarbetet eller rapporterat enstaka observationer: Tomas Bergström, Bengt Warensjö, Janne Eriksson, Alf Nordin, Gunnar Lind, Lars Falkdalen Lindahl, Torgeir Nygård, Benckt Aspman, Olof T Johansson, Ante Strand, Niklas Holmedahl, Patrik Olofsson, Johan Råghall, Paul Stevenson, Jon Franklin, Gudmund Söderin, Nanna Söderin samt naturbevakarna Alf Kjellström, Christer Edsholm, Bert-Ivan Mattson och Lars Liljemark.

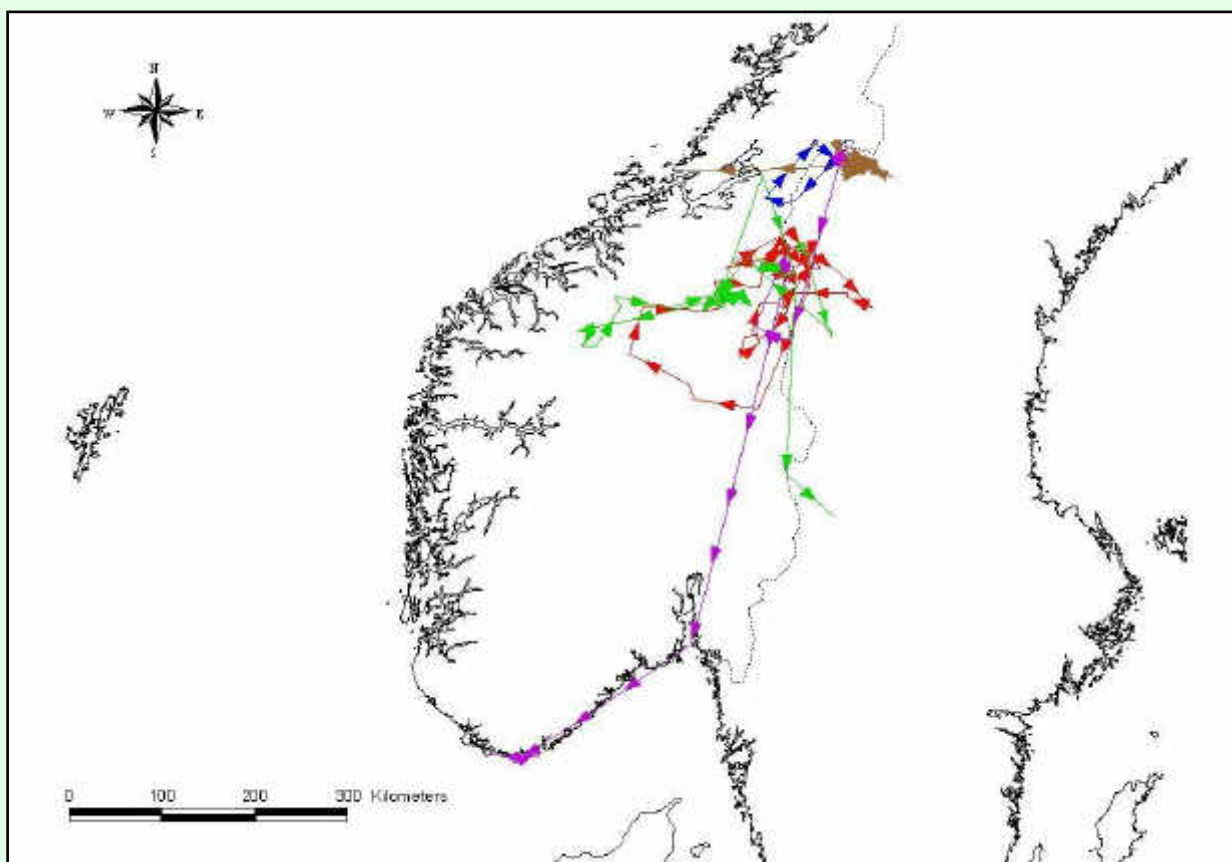
Profvsklättrarna Gudmund och Nanna Söderin bistod med värdefull expertis då otillgängliga jaktfalkbon skulle besökas.

FOTO: ULLA FALKDALEN

Kartan visar de unga satellitmärkta jaktfalkarnas rörelser från födelseplatserna i Jämtlandsfjällen.

GRAFIK: TORGEIR NYGÅRD, NINA, TRONDHEIM

Ånnsjöns fågelstation söker inventerare, ringmärkare och assistenter!

Ånnsjöns fågelstation studerar sedan 1989 fågellivet i västra Jämtlandsfjällen. Verksamheten 2011 bedrivs i form av ett antal projekt som vart och ett omfattar 1-2 veckors fältarbete för en grupp om 2-8 personer.

Vi söker inventerare till våra olika inventeringsprojekt i juni. Du bör känna till de vanliga fjäll- och våtmarksarterna till utseende och läte. Du bör också ha kondition för dagliga vandringar över fjäll och myr.

Vi söker ringmärkare och assistenter till våra nätfångstprojekt från mitten av juli till september. Som ringmärkare bör du ha egen licens, medhjälplicens eller stor erfarenhet av ringmärkning på fågelstation eller motsvarande. Assistenten behöver inte ha tidigare erfarenhet av nätfångst och ringmärkning.

Ånnsjöns fågelstation erbjuder fri logi i vårt bekväma hus i Handöl, och en oslagbar upplevelse i Ånnsjöfjällen. Hör av dig snarast om du vill vara med!

Hemsida: www.annsjon.org

Kontaktperson: Ulla Falkdalen, ulla.falkdalen@annsjon.org

